

platnen, volnat ali pavolnat prt vdarja, ima obilo vžigavne moči v sebi; zato nobena svetilnica (lampa), v kateri petrolej gorí, ne smé ondi, kjer je stenj ali toht, kake poke ali reže imeti. V svetilnici mora vselej več petroleja biti, kakor se ga en večer požgè, da ga ni treba pogostoma dolivati. Če pa vendar luč umirati začne ali je do čistega pogorela, in moraš svetilnici zopet olja priliti, glej, da jo ugasneš, in ne vlivaj popred va-njo olja, predno se do dobrega ne ohladi. Najpripravniše svetilnice za petrolejevo svečavo so bele steklene ali glaževnate, da se natanko vidi, kadaj jim je treba olja priliti. — §. 17. Če ti steklo (valjar) v svetilnici počí, jo moraš brž ugasniti, da ti vročina rudnih okvirov ne raztopí. — Če bi se primerilo, da začne vès petrolej goreti, se ugasne s pepélom, prstjo ali pa peskom, z vodo nikdar ne gasi! Če se kdo pri takem vnetji opeče, naj opekline, dokler zdravnik k njemu ne pride, s pavolo oklada in večkrat obvezuje s povoji, ki so bili v mrzli vodi namočeni.

* Kako naj gospodinja ravná, da ji maščoba, ki jo z juhe posname, čista in brez duha ostane, da jo more namesti masti rabiti. — Z juhe (župe) posneto maščobo naj v kakem nalašč za to odločenem majhnem loncu hrani, dokler je od kakošnih osem dní skup spravi, poleti, ker je prevroče, pa le od štirih dní. Potem se v kako ponvo (kastrolo) dene in k vsaki četrtini funta te maščobe se pridenete dve žlici sladkega mleka; to naj se potem počasi pri ognji kuha, dokler maščoba ni popolnoma čista, mleko na vrhu maščobe pa rujavo smetano napravi. Zdaj se v drug lonc precedí. — Skušnje so do dobrega potrdile, da je ta maščoba za zabelo zelenjave in še celó tudi za polivanje pečenke prav tako dobra, kakor kuhano ali sirovo maslo. Ravno tako sem tudi že večkrat z žaltovim kuhanim ali sirovim govejim maslom ravnala, pa sem jo vselej prav zadela.

Naša vrla gospodinja. ■

Kam gré avstrijsko srebro in zlato?

Po uradnih izkazih je bilo skovano v kovnicah našega cesarstva od leta 1857 do konca leta 1864 v vsem skupaj 300 milijonov in 776.372 srebrnih denarjev (tolarjev, dvajsetíc itd.) v vrednosti od 184½ milijona goldinarjev. Razun zaveznega in deželnega srebrnega denarja bilo je skovano 18 milijonov in 661.002 gold., srebrnega drobiža po 10 in 5 krajc. v vrednosti od poldrugega milijona gold. Razun tega je prispelo okoli 23 milijonov gold. v tako imenovanih lavantinskih tolarjih. Skupaj tedaj je bilo do konca lanskega leta v zadnjih 7 letih skovano iz srebra več kakor 208½ milijonov gold. nov. denarja. Bakrenega denarja se je večidel iz starega denarja skovalo 933 milijonov in 130.700 različnih krajcarjev v vrednosti od 10 milijonov nov. den. Zlatega denarja skovale so avstrijske novčarnice 98.807 krón in 792.749 polkrón, 11 milijonov in 445.170 navadnih i 133.437 čvaternih cekinov. — Kam neki gré ta denar, da ga ne vidimo iz rok v roke?

Slovníške stvari.

O pisavi prilogov s pripono sk.

Ta pripona je staroslovenska *ьskъ*, grška *ικος*, latinska *icus*, nemeška *isch*; slovenski in nemeški je pred *k* vstavljen *s*, ki se je s nemeškim *k* v *sch* stopil.

V slovanskem jeziku ima *ь* (jer) pred *sk* po neko-

koliko mečívno moč in sicer meči razun že izmečenih *č, ž, š*:

- v staroslovensčini *k, g, h* v *č, ž, š* in *c, z* v *č, ž*;
- v hrvaščini kakor v staroslovensčini;
- v češčini pa *k, g, h* le v *c, z, s* in *g* v *ž*.

V teh treh jezikih torej omenjeni *ь* nima mečívne moči do glasov *s, t, d, st* in v češčini niti do *c*. Pri imenih na *ьskъ* (nsl. *ec*), narejenih iz prilogov, se natiska *ьskъ* le na prvotni prilog in torej končnice *c* ne zadeva, na pr. slovénьskъ iz Slovénьskъ (inacega rodú je pa prilog *нѣмььскъ* in ime *Нѣмььскъ*); tem prilogom nalik so nastali v hrvaščini (i češčini) prilogi francozki, angležki, to je, s čistim *z* pred *ьskъ*.

Pišejo se pa taki prilogi v starosl. popolnoma, to je s *čьskъ* prilogi iz imen na *čь, kъ, cъ* i. e., s *žьskъ* pril. iz imen na *žь, gъ, zь, s* *šьskъ*, na priliko: iz imen na *šь, hъ*; v hrvaščini stoji *čk* za stsl. *čьskъ, žk* za *žьskъ, šk* za *šьskъ*; v češčini pa *čsk* za priloge iz imen na *č, žsk* za izpeljave iz *ž* in *z, šsk* za *š, ck* za *k* in *c* (*zsk* izjemoma za *z*, na priliko, francouzsky), *sk* za *h* in *s*. Da imenski glasnik pred *ьskъ* odleti, se samo vé.

Po tem takem bi se pisali prilogi iz imen vračь, možь, Tribuša; loka, logъ, vlahъ; *нѣмььскъ, knežьскъ* po staroslovenski: „vračьskъ, možьskъ, tribušьskъ; ločьskъ, ložьskъ, vlašьskъ; *нѣмььскъ, knežьскъ*“, po hrvatski z navadno določevavno končnico: „vrački, možki, tribuški; lučki, lužki, vlaški; *нѣмачки, knežki*“, po češki pa: „vračský, mužský, tribušský, loucký, lužský, vlaský; *нѣмецкий, knežský*“ — v vseh treh jezikih torej tako, da se vsaj, kolikor sploh dopusti slovansko glasovje, steblo še v prilogih sledi; — iz „nebo (steblo nebes), kmetъ, gradъ, město, Sora (ali Sovra) i. t. n. pa stsl.: „nebesьskъ, kmetьskъ, gradьskъ, městьskъ, sorьskъ i. t. n.“, hrv.: „nebeski, kmetski, gradski, mestski, sorski“, česki pa: nebeský, kmetský, hradecký, městský, sorský i. t. n. — torej z nespremenjenim stebлом.

Slovenščina bi po svoji pisavi — ne hoteča nobenega soglasnika izpustiti — pisala prve priloge z „vračski, možski, tribušski; ločki; ložski, vlaški, nemeški (ali pa nemčeski), knežski“, zadnje pa s „nebeski(?) (nm. nebeski), kmetski, gradski, mestski, sorski i. t. n. Ali te pisave so dosedaj, akoravno se za drugo bolj kot hrvaščina in češčina drži slovotvornih pravil, ni še upala poprijeti, temveč posnemajoča nekako prerahlo izreko preprostega naroda meči tudi nektere onih soglasnikov, katerih ne mečijo niti druga slovanska narečja niti vsi slovenski kraji, in vari vse konečne soglasnike zgorej imenovanih prilogov v *ški*, ter piše: „vrački, možki, tribuški; ločki, vlaški; nemški, kneški“, potlej „nebeski, kmeški“ in „kmečki, graški in grajski, meški, sorški, atlanški, azijaški, deški, karlovški“ i. t. n., zraven pa tudi „možki, ložki (iz log), knežki, kmetški in kmetiški“ — ker *t* tega priloga se večidel še razločno izgovarja; morebiti da je izpeljan iz *kmetić* — pa tudi „kmetski, gopesvetski, atlantski, azijatski, beligradski, zaladski, karlovski, sorski i. t. n.“

Teško je verujeti, da je navadna izreka blaglasnejša od etimologične, slovanskemu sluhu v obče ne soprne; res je le, da je malo bolj rahla; al to je sploh lastnija — pa deloma tudi napaka — preproste izreke, ki jo pa književnost vedno omikava in izboljšuje. Brez dvombe je pa, da je etimologična pisava mnogo določnejša memo navadne, ktera po več do cela različnih stebel jednači in s tem umevnost podkopuje. Priče naj bodo tej trditvi prilogi: „ločki (iz „Loka“ in „Log“ — razun še družih sorodnih), sorški (iz „Sora“ in „Sorica“), deški (iz „ded“ in „deček“),